

Українською стихією наповнені всі його твори

ТАЛАНТ. Знайомлячись із оформленням більшості книжок і журналів, які видавали в Україні й Росії у 1920—1930 роках, мимоволі відзначаєш єдність і подібність їхнього оригінального стилю, першоджерелом якого є творчість видатного українського графіка Георгія Нарбута. Його сучасники визнавали, що він якщо не кращий у світі в своїй професії, то беззаперечно єдиний і ні на кого не схожий фундатор нового мистецького напрямку.

Натомість видатний мистецтвознавець і добрий знайомий Нарбуто Федір Ернст акцентував на тому, що «він був українцем не лише по крові, мові, переконанням — українською стихією наповнені всі його твори». Отож треба лише порадіти, що, на відміну від багатьох знамих художників, чий природний талант зазнав нівелювального впливу художніх академій, син дрібного поміщика із нинішньої Сумщини — самоук. Як згадував Георгій Нарбут, у дитинстві в нього не було ні фарб, ні навіть кольорових олівців, а тому його полотном для малювання стали картинки-витинанки, які він вирізував ножицями. На щастя, матеріалу для творчості, яким слугував синюватий обгортковий папір, вистачало, адже батько підробляв рахівником на великому товарному складі.

Уже під час навчання в гімназії Глухова до рук майбутнього митця потрапили репродукції сторінок Остромирового Євангелія, яке фактично стало першим учителем графіка-початківця, сформувавши раз і назавжди глибоко національний за суттю художній стиль Нарбуто. Переїзд після закінчення гімназійного навчання до Петербурга і вступ на факультет східних мов, як і перші професійні роботи, які не надто відрізнялися від класичного російського лубка, були лише кроками до усвідомлення, що в нього власне покликання.

На відміну від багатьох «руськоязичних» земляків, які навіть на рідній землі відтворювалися батьківської мови, Георгій Нарбут саме на бере-

Поштові марки Нарбуто, які він створив для УНР, стали першими знаками оплати пошти України після відродження її незалежності

гах далекої Неви усвідомив, що він не лише українець, а мазепинець, як називали тоді тих, кого згодом великодержавні шовіністи стали іменувати петлюрівцями і бандерівцями за їхнє небажання визнавати себе «южноруською народністю». Отож закономірно, що вже в березні 1917 року відомий художник-графік повернувся в Україну, мрії політичних вождів якої на той час ще обмежувалися прагненням до автономії у складі Росії та дозволом на використання української мови у школах, церквах, місцевих органах влади.

Російський Тимчасовий уряд у Петрограді так само, як комуністична влада СРСР у період його розпаду, свідомо і цілеспрямовано виводив грошову масу з України, що поставило економіку країни перед загрозою фінансового колапсу. За такої ситуації Голова української Центральної Ради Михайло Грушевський змушений був улітку 1917 року оголосити конкурс на кращий ескіз українських паперових грошей. Переміг Георгій Нарбут. Купюра номіналом сто карбованців, яку він створив, стала першою в іще формально навіть не проголошеній самостійній Українській державі. Саме на цьому грошовому знаку вперше з часів Володимира Великого відтворено національний символ — тризуб, що став офіційним гербом УНР лише з люто-

го 1918 року. На купюрі, яку в народі називали «горпинкою» за колір і орнамент, тотожний зовнішньому вигляду жіночих фартушків-горпинок, номінал повторено ще трьома мовами — російською, польською та їдиш, що засвідчує повагу до представників трьох найчисленніших після українців національностей у тодішній Україні.

Георгій Нарбут став не лише батьком перших паперових карбованців УНР, які згодом замінили на ще більш художньо довершені «нарбутовські» гривні, а й творцем ескізів поштових марок молодої держави та автором проекту її малого Державного герба, основою якого стали зображення козака з мушкетом і тризуба як символів Війська запорозького й давньої держави Володимира Великого. До речі, перші масові поштові марки вже сучасної України — точна копія мініатюр, які створив видатний графік для пошти УНР. Отож маємо ще одну історичну паралель, яка поєднує минуле із сьогоденням і наочно доводить: вік української державності аж ніяк не обмежується 25-річним ювілеєм, що відміряє лише коротку мить на великому шляху нашого народу, який з часів Київської Русі-України та визвольних змагань під проводом Богдана Хмельницького заявив на весь світ про свою волю і право на незалежність.